

6.6.2019

EOAK/2873/2018

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

AUTON TAKAVARIKOINTI

1 KANTELU

Kantelija arvosteli poliisia siitä, että hänen yrityksensä omistama auto oli takavarikoitu hänen ajokorttinsa ajonsa vuoksi. Kantelija arvosteli myös sitä, ettei hän ollut saanut takavarikosta mitään paperia.

Kantelijalle ilmoitettiin 14.6.2018 kirjeellä, että koska hänen arvostelemansa takavarikko oli pakokokeinolin 7 luvun 15 §:n mukaisesti saatettavissa käräjäoikeuden arvioitavaksi, ei tuon takavarikon perusteita ryhdytä tutkimaan.

Kuitenkin Poliisihallitukselta pyydettiin yleistä kannanottoa siihen, miten poliisin tulisi ottaa takavarikoitavan omaisuuden omistussuhteet huomioon, kun kyse on siitä, että katsotaan olevan syytä olettaa, että esine tuomitaan menetetyksi ja ovatko käytännöt valtakunnallisesti yhtenäiset. Lisäksi pyydettiin selvittämään, ovatko poliisin takavarikkokäytännöt ajoneuvojen takavarikoinnin suhteen yhtenäiset, kun kyse on rattijuopumusrikoksista ja kulkuneuvon oikeudetta kuljettamisesta.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta antoi selvityksen Itä-Suomen poliisilaitoksen rikoskomisario A sekä lausunnon rikosylitarkastaja - - - sekä Poliisihallitus ja sen poliisitoimintayksikkö.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja

Tutkintailmoituksen - - - mukaan kantelija ajoi 3.5.2018 autolla Suonenjoella, vaikka hän oli ajo-kiellossa toistaiseksi. Ilmoituksen mukaan tämä oli kantelijan kymmenes kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta vuoden sisällä.

Poliisilaitoksen yleisjohtajana toiminut komisario - - - päätti 3.5.2018, että auto takavarikoidaan, koska se voi olla todisteena rikosasiassa ja tuomioistuin voi tuomita sen menetetyksi.

Kyseisen rikosasian tutkinnanjohtajana toimi rikoskomisario A. Hän määräsi 31.7.2018, että auto on palautettava omistajalleen, kuten tehtiinkin jo samana päivänä.

Takavarikkopöytäkirja oli lähetetty kantelijalle 3.7.2018.

3.2 Kannanotot

3.2.1 Takavarikkopöytäkirja

Pakkokeinolain 7 luvun 12 §:n 2 momentin mukaan jäljennös takavarikkopöytäkirjasta on viivytyksettä toimitettava sille, jonka esine, omaisuus tai asiakirja on takavarikoitu tai jäljennetty.

Tässä tapauksessa pöytäkirja on lähetetty kantelijalle kaksi kuukautta takavarikon jälkeen ja tuolloinkin vasta, kun tutkinnanjohtajalta oli pyydetty selvitystä asiasta tehdyn kantelun johdosta.

On selvää, että takavarikkopöytäkirjaa ei ole toimitettu viivytyksettä kantelijalle. Tästä vastaa asian tutkinnanjohtaja varsinkin, kun ei ole tullut ilmi mitään seikkoja, jotka olisivat estäneet häntä varmistumasta pöytäkirjan lähettämisestä.

Kiinnitän vastaisen varalle rikoskomisario A:n huomiota velvollisuuteen huolehtia siitä, että takavarikkopöytäkirja toimitetaan viivytyksettä sille, jonka esine, omaisuus tai asiakirja on takavarikoitu tai jäljennetty.

3.2.2 Yleistä auton takavarikosta

Pakkokeinolain 7 luvun 1 §:n mukaan

Esine, omaisuus tai asiakirja voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että:

- 1) sitä voidaan käyttää todisteena rikosasiassa;
- 2) se on rikoksella joltakulta viety; tai
- 3) se tuomitaan menetetyksi.

Rikoslain 10 luvun 5 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan rikoksen kohteena ollut esine tai omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osaksi menetetyksi, jos menettämisseuraamus on tarpeen uusien rikosten ehkäisemiseksi, ja esine on erityisen sovelias rikoksen kohteeksi. Korkein oikeus on ratkaisuisissaan KKO 2005:75, 2005:76 ja 2007:85 katsonut, että tämän lainkohdan nojalla rattijuopumusrikokseen syyllistyneen ajoneuvo voidaan tuomita valtiolle menetetyksi.

Ratkaisussaan KKO:2009:26 korkein oikeus on puolestaan todennut, että kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta on rikostyyppinä vähemmän vaarallinen kuin rattijuopumusrikos, mikä on otettava huomioon, kun harkitaan menettämisseuraamuksen tuomitsemisen edellytyksiä ja kohtuullisuutta. Menettämisseuraamukselta voidaan tällöin edellyttää painavampia perusteita kuin silloin, kun sen tuomitsemista harkitaan rattijuopumusrikoksen yhteydessä. Vastaavasti menettämisseuraamuksen tuomitsemista vastaan puhuville kohtuullisuusnäkökohdille voidaan tällöin antaa enemmän painoa kuin rattijuopumusrikoksen ollessa kyseessä.

Viimeksi mainitussa tapauksessa korkein oikeus päätyi siihen, että menetetyksi tuomitsemiselle oli perusteita. Kyse oli tuomitun 16:nnesta ajo-oikeudetta ajosta vuoden sisällä eikä menetetyksi tuomitsemista pidetty myöskään kohtuuttomana.

Totean, että rikoslain 10 luvun 10 §:n mukaan menettämisseuraamus saadaan jättää tuomitsematta muun muassa, jos menettämisseuraamuksen tuomitseminen olisi kohtuutonta ottaen huomioon rikoksen ja esineen tai omaisuuden laatu, vastaajan taloudellinen asema sekä muut olosuhteet. Menettämisseuraamus voidaan määrätä koskemaan esineen tai omaisuuden sijasta sen arvoa taikka vain osaa esineestä tai omaisuudesta tai sen arvosta. Menetetyksi voidaan niin ikään tuomita osa sekä esineestä tai omaisuudesta että sen arvosta.

Ajoneuvon menetetyksi tuomitsemiseen liittyy useita juridisesti vaikeita punnintakysymyksiä. Takavarikkoa harkittaessa on arvioitava yleensä sitä, onko syytä olettaa, että ajoneuvo tuomitaan menetetyksi eli tehdään arvio tuomioistuimen ratkaisusta. Edellä todetut seikat huomioon ottaen on kyse senlaatuudesta harkinnasta, että poliisin on syytä keskustella asiasta syyttäjän kanssa. Tämän esitutkintayhteistyön merkitystä onkin tuotu esiin poliisin liikenne rikostutkinta-ohjeessa POL-2016-9316.

Erityisesti totean, että jos arvioitavaksi tulee se, voidaanko muun kuin rikoksesta epäillyn omistama auto takavarikoida, tulee ottaa huomioon rikoslain 10 luvun 6 §:ssä säädettyt menettämisen rajoitukset. Tuon lainkohdan mukaan

Menetetyksi ei tuomita 4 tai 5 §:ssä tarkoitettua esinettä tai muuta omaisuutta, joka kokonaan tai osaksi kuuluu muulle kuin rikosentekijälle, rikokseen osalliselle tai sille, jonka puolesta tai suostumuksin rikos on tehty. Esine tai omaisuus voidaan kuitenkin tuomita menetetyksi siltä, jolle se on rikoksen tekemisen jälkeen siirretty, jos tämä sen vastaanottaessaan on tiennyt esineen tai omaisuuden liittymisestä rikokseen tai tällä on ollut perusteltu syy sitä epäillä taikka jos tämä on saanut sen lahjana tai muuten vastikkeetta.

Toisen omistaman auton takavarikointi ei siis ole poissuljettua, mutta näiden rajoitustenkin vuoksi on syyttäjän kanssa tehtävä esitutkintayhteistyö tämän tyyppisissä tapauksissa korostetun tärkeää.

Sinänsä käytettävissä oleva selvitys ei anna aihetta epäillä, että auton takavarikoimiskäytännöt eri puolilla maata olisivat erityisen epäyhtenäiset.

Saatan kuitenkin Poliisihallituksen tietoon käsitykseni siitä, että koulutuksessa ja myös ohjeituksessa on jatkossakin syytä korostaa esitutkintayhteistyön tarvetta, kun tutkitaan epäiltyä rattijuopumusrikosta tai kulkuneuvon kuljettamista oikeudetta ja harkitaan ajoneuvon takavarikkoa.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2.1 esittämäni käsityksen laiminlyönnistä huolehtia takavarikkopöytäkirjan toimittamisesta rikoskomisario A:n tietoon.

Lisäksi saatan Poliisihallituksen tietoon kohdassa 3.2.2 esittämäni esitutkintayhteistyön tärkeydestä poliisihallituksen tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni A:lle ja Poliisihallitukselle.

Muihin toimenpiteisiin asia ei anna aihetta.